

sibus pacto: omnis populus letitia completus est: & primum quidem pro celeritate gratias deo agebant: deinde de alacritate regis quam in dedicatione habuit laudibus eum extollebant. Rex autem trecentos boues optulit deo: & alii secundum vires suas: quoque numerus nullatenus aestimabatur. Nam cum occurriisset templi dedicatio: regisque natalitius dies quo principatum assumpserat: insignis est celebrata festiuitas. Construxerat & effossam uiam ad aulam ab Antonia intra templum ducentem per ianuam orientalem: super quam & turrem aedificauit: quatenus & subterraneum haberet ascensum: propter populi seditiones. Dicitur autem per illud tempus dum templum construeretur: quia in die quidem non plueret: nocte uero imbres descenderent quatenus templi constructio non prohiberetur. Quod uerbum nostri patres tradiderunt: nec est incredibile: si & aliam dei prouidentiam aliquis consideret. Templum quidem huiusmodi constructione finitum est.

Incipit Liber. xvi. antiquitatis Iudaicae.

Quemadmodum Herodes filios suos Alexandrum & Aristobulum de Roma in domum suam reduxit: qui reuersi: uindicare cogitabant mortem matris suae in Salome & ceteris quorum accusatione mater eorum damnata fuit: & quia pater eorum hoc dissimulans: uxores nobilissimas eis iunxit. CAP. I.

In administratione rerum studium Herodes habens rex omnes iniquitates prohibere: quae per ciuitates & prouincias fiebant: legem statuit nullatenus priori similem in qua ipse firmauit fures uedi. Quae res non poena tantum grauis: sed ad confusionem patriae: solutionemque consuetudinis existerat. Nam alienigenis & non eundem uitae modum habentibus seruire in his quae impasset: peccatum in religionem: non pena excedentium erat: dum in prioribus cautum fuisset de hac poena. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere: non habentem uero tantum uenundari non tamen alienigenis: neque impetuum seruire Iudaeum: sed sexto anno absolui. Ergo praeter constitutionem & praeter legem reddi hanc poenam superbum uidebatur: nec regis sed tyranni in uniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum: quod populi parabat discordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit Caesarem desiderans salutare: & uidere filios suos Romae degentes. Caesar quidem amicabiliter eum suscipiens: perfectos ei doctrina filios reddidit: quos & ad propriam domum reduxit. Cum uero ab Italia redissent: studium populi circa iuuenes erat: & perspicuos eos omnibus fecit magnitudo corporis: & regius ornatus: forma non deficiente. Et inuidiosi statim uisi sunt Salome forori regis: & illis qui accusationibus Mariamnem damnauerant: dum putarent: si preualerent ultionem exigeret de his quae in matrem suam commissa uidebantur. Causam uero timoris ad illorum criminationem transferebant: dum diceret: non libenter cum patre eos commorari propter matris interitum: & quia iniustum eis uideretur simul cum interfectore genitricis manere: & ex ueritate sumentes initium ad uerisimilitudinem descendentes affligere eos tenebant: & fauorem patris quem erga filios habebat auellere. Quod non manifeste ei dicebant: sed in multitudinem rumorem spargentes: Herodi nunciari credebant: unde odium in eos patris exarsit. Interea omni suspitione uel accusatione praetermissa: rex amore filiorum honores largitus est & uxores eis nobilissimas iunxit: Aristobulo quidam filiam Salomes Beronicem: Alexandro uero Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

Qualiter Herodes ad Agrippam ueniens: inuitauit eum ad Iudaeam uenire: & profectio Agrippae ad Oniam. CAP. II.

Um haec disposuisset: & audisset Marcum Agrippam nauigasse rursus ab Italia ad Asiam: festinauit ad eum: a quo petiit: ut ad regnum eius accederet: ut obtineret quae oportebat ab hospite uel amico. Qui cum flexus esset: laetus ad Iudaeam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placuerit reliquit: in nouis ciuitatibus eum suscipiendo: aedificia demonstrando amplissima: & omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebastia: uel Caesareae portu a se constructo: & in oppidis Alexandrio: & Herodio: uel Hyrcanio. Ducebat etiam eum ad ciuitatem Hierosolymorum: occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem deo qui centum boues immolauit: paut etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari: tamen propter tempus nauigationis festinauit rursus ad Oniam: muneribus ab Herode multis donatus: una cum suis amicis nobilibus peruenit.

Quod Herodes multis nauigationum circuitibus secundo uenit ad Agrippam. CAP. III.

Ex autem post hieme ueris tpepperauit rursus ad eum: sciens exercitum ad Bosporum pducturum. Cuius per Rhodum & Choon nauigasset: putauit eum in Lesbos iuenire. Flatu uero aquilonis in Chio remoratus est: ubi multos sibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cuius ciuitatis porticum uidisset dirutam: quam in bello mithridatico deposi-

ram: non facile propter magnitudinem & pulchritudinem restaurari contigerat: pecunias præbens quante superabundare potuissent ad operis perfectione: præcepit ciuibus: ut non negligerent: sed citius ornatum suæ ciuitatis erigerent. ipse uero cessante procella: ad Mitylenam accessit: & exinde ad Byzantium profectus: cum audisset ultra cyaneas cautes iam Agrippam nauigasse: festinauit & ad sinopē Ponticam descēdens: subito illi insperatus apparuit: a quo libenter exceptus: honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus est. Cūq; prouincias ponticas ordinasset: per Paphlagoniam & Capadociā: & exinde per maximam phrygiam profecti: Ephesum peruenerunt: unde ad Samum nauigauerunt. Multa uero per ciuitates singulas beneficia regis secundum petitiones interpellantium fiebant: dum largitionibus minime parceret: sed & si q aliquid ab Agrippa petissent: arbitrio suo postulata cōplebat. Cūq; bonus & largus præstando petentibus esset: nullū que cōtristaret: agrippam similiter ad beneficia prouocabat. Nam iliensibus eum reconciliauit iratum: persoluit & pecunias quas procuratoribus cæsaris Chii debebat: aliorum quoq; petitiones munificenter complebat.

Interpellatio iudæorū ad agrippā in Onia p̄sente herode: de qbus Græcos accusabāt. CAP. IIII.

Vm̄q; ad Oniam peruenissent: iudæorum populi per ciuitates habitantes: t̄ps & fiduciam nacti uiolentias referēbant quas patiebantur dum & legibus propriis uti non sinerentur: damnata etiam per calumniam exactorum in festis diebus darent: & pecunias quas ad hierosolymam transmittēbant: & multis calamitatibus opprimerētur: Romanis semp̄ præcipientibus eis secundum proprias leges uiuere. Quæ cum suggessissent

herodi: p̄sentauit eos ut audiret agrippa eorū allegationes: nicolaum autem quendam ex suis amicis: dedit qui pro eis peroraret. Agrippa uero Romanorum nobilissimos: & reges & potētes q tunc præsto erant cum ad concilium secum perduxisset: Nicolaus ita pro iudeis locutus est. Omnes quidem o maxime Agrippa indigētes oportet pro necessitate confugere ad eos: qui uiolētiā possint auferre. Hi uero qui nunc interpellant: fiduciam prius a uobis datam quam sapius optauerūt: nullatenus se p̄dere per uos postulant qui dedistis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt a uobis qui soli potestis præstare seruetur. Nam damnis afficiuntur nō ab aliquo melior: sed ab his quos pariter secum subiectos uobis esse cognoscunt. Et siquidē maxima sunt quæ a uobis meruerunt laudabiles uidentur: q ita se probauerūt beneficiis dignos: si uero minora sunt: inhonestum est: si neq; hæc firma uerunt qui præstiterunt. Hi q uiolētiā iudæis ingerunt nisi putarent bonos eos esse: q a uobis talia meruissent: non eis inuiderent: & uestra beneficia cessare niterētur. Quod si quis interroget: utrum uelint patriis legibus ipsi priuari idest imolationibus & pompis quas diis offerunt: scio libenter eos omnia pati: quam patrias leges amittere. Nam & bella propter hoc multi amplectuntur uerentes ne transgrediantur patrias leges: & libertatem quibus nunc uniuersum hominum genus per uos potitur: quod nos etiam petimus ut liceat nobis per prouinciam seruare solēnia. Cur ergo hi quæ pati uolunt: in alios committunt: Illud uero consideremus. Nunquid est populus: aut ciuitas: aut gēs aliqua hominum: quibus maximum bonum apparuit continentia uestri imperii: uel potentia Romanorum: uel audet aliquis eorum beneficia infirmare: licet sit amens. Nam nemo est: qui non horum particeps: uel publice uel priuatim existat. Quod & si quis auferat quæ uos donastis: nihil firmū: neq; sibi quod per uos habuerit obrinebit. Vestra enim beneficia quis enumerare præualeat. Si recordatus fuerit regnum antiquum & modernum imperium: multa existunt: quæ a foelicitate uestra cōcessa sunt. Nostra uero licet clara sunt: non tamen inuidiosa: propter uos qui donastis. Hoc tantum perfrui postulamus: ut sine impedimento patriam religionē seruemus. Quod & per se inuidiosum esse non debet: siquidem deus lætatur honoratus. Ex nostris uero solēniis nihil inhumanum est: omnia enim religiosa & iusticia salutaris deuota. Neq; celamus mandata: quibus utimur monumentis pietatis & humanarum professionum. Septimum uero remittimus doctrina nostrorum solēnium imbuti. Quapropter nullatenus peccamus: bonæ nāque probantur leges quas colimus siquis per se eas requirat: & antiquæ existētes: licet & aliquibus non sic esse uideantur: ut earum honor p longitudine temporis non facile repellatur ab his qui & eas caste custodiunt: quibus nos priuant p uiolentiam. Pecunias nāq; quas deo conferimus: rapiētes manifestum sacrilegium cōmittunt. Vectigalibus uero grauantes nos infestis diebus: ad iudicia & ad mercimonia non necessaria nos pertrahūt pro contumelia religionis quam nos colere cognoscunt: de qua non iustum odium habent. Siquidē uestrum imperium q oibus dominatur probitatem quidē laudat: cōtumelias autem fortiter abhorret. Postulamus igitur Maxime Agrippa uiolentias auferri: ut non prohibeamur legitimis nostris in solēnitatibus perfrui: & ne substantiæ nostræ rapiantur ab his quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iusta: sed etiam a uobis primo donata: possumusq; pro his fenatū consulta: & tabulas in Capitolio positas legere quas certum est experimento nostræ circa uos fidei datas. Et si nullatenus fideles uobis apparuissimus: deberent tamen firma esse quæ donastis: & non tantum nobis: sed etiam omnibus hominibus præstatis: eos beneficiorum largitionibus ampliat: quorū singula siquis enumerat: post imensam orationē longo sermone cōficere. Nos uero hæc iuste impetrasse si uelimus ostendere: sufficiat nobis ut priora taceamus hic noster Rex: q uobiscum

psens residet. Qualiter eius fides erga uestram familiã claruit. Quis enim fauor eius: aut quis in uos non cogitatus est honor: aut cã qua defuit. Quis cohibet uestra circa nos numeranda beneficia explanare. Sed bonum puto: prius patris eius Antipatri res gestas explicare. Qui cum Aegyptũ cæsar intrasset: cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit: nec iterestribus certaminibus: neq; naualibus minor apparet. Et quid oportet dicere: quantum profecit illo tempore: tot donationibus Cæsaris accumulatus. Singulas uero memorare Cæsaris epistolas quas: tunc senatui pro ipso destinauit: publicos etiam honores: q; ciuẽ Romanum antipatrum ordinasset: superfluum puto referre. Sufficit enim me demonstrare: iuste nos beneficia uestra possedisse: qua per uos postulamus confirmari: quæ & si prius non extitissent sperabamus affectum circa uos nostri generis: & uestri erga nos acquirere. Nunciatur enim nobis ab Hierosolymorũ iudæis: qualiter prouinciam ingressus esses: & deo perfectas imolationes: honorando eum integris supplicationibus persoluisses: & quõ populum pauisses & ab illo mœra suscepisses: quæ per gẽtes & ciuitates signa uel iudicia hospitalitatis & amicitie uestræ putantur: quæ meruit iudæorũ gens per herodis prouidentia. Hæc admonentes una cũ isto tibi confidente rege: petimus te nihil superfluum: sed ut quæ uos dedistis ne concedatis ab aliis auferri. Cum hæc Nicolaus disseruisset: nulla est facta a Græcis controuersia. Non enim in iudicio hæc: sed inconuentu uentilabantur: hac tamen occasione pro satisfactione usi sunt dicentes: q; inquit lini per prouinciam iudæi uiolentiam habitatoribus eius ingererent: dum illi indigenas se demonstrabant: & licet suis solenniis usi: tamen nil lederent eos.

Quẽadmodum Agrippa confirmauit eis leges: Herodesq; ad propria rediit. CAP. V.

Rgo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati: hæc respõdit: pp herodis amicitiam uel fauorẽ: paratum se esse cuncta iudæis concedere. Tamen inquit quæ postulant p se iusta perspicuntur: & si amplius petissent: non me piguisset: quæ non lederent Romanũ imperiũ eis concedere. Sed quõ hæc & prius acceperunt: infirmari nullatenus cõcedo: quos uolo sine molestia propriis solẽnis potiri. Cum hæc interlocutus fuisset: cõcilium dimisit. Herodes aut affectui eius grãas exolebat. Ille piter eũ amplectebatur: & ita tunc discesserunt.

Qualiter allocutus est Herodes Hierosolymitas: & quartam partem eis fiscalium præteriti anni concessit. CAP. VI.

Ex autẽ domum reuerti uolens: nauigauit: & ad Cæsare ductus: non multis diebus pro spero flatu uentorum ad hierosolymam peruenit. Vbi concilium totius populi cõgregans: cum multi ex prouincia conuenissent: contõne habita: orationem totius suæ profectiois explanauit: & quæ iudæis in Asia per eum prouenissent: ut sine uolentia in ipso stertum possent degerere. Narrauit etiam quæ sc̃licitas uel gubernatio sui principatus eis profuissent: nec non & quartam partẽ fiscalium præteriti anni concessit. Qua illi oratione uel gratia lætati: cum summa exultatione: bona orantes regi recesserunt.

Vt pertubatio domus herodis facta est: Alexander & aristobulus filii herodis indignationem habentes aduersus Salomen sororem regis: & Ferora fratrem eius: propter mortẽ matris suæ & illi ecõtra maliuolis in eos accusationibus utentes. CAP. VII.

Rocedebat autẽ seditio domestica: & acerbiorẽ accipiebat prouectum: cũ tanquam hereditarium odium suscepisset circa adulescentes Salome: & sumpisset de matris eorũ morte audaciam: dumq; uellet neminẽ illis relinquere: qui posset mortem eorũ uindicare. Cũq; adulescentes a genitore discordarent: memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat interẽpta: & imperii cupiditate: rursus simile malum priori ortũ est: dum derogationes ab illis circa Salomẽ & Ferora fierent: insidiæ uero ab his circa adulescẽtes. Nam odium par p alterutris fuerant: modus at odii non similis dum illi quidẽ manifeste detraherent: inhonestũ putantes iram celare: illi uero non tali modo: sed calide & maliuolis accusationibus uterentur: seducẽtes semp adulescentes: quorũ audaciam putabant ad necẽ posse fieri genitoris. Qui nullatenus p matris flagitio confundebant: nec eam credebant iuste perisse: imo magis festinabant in auctorem homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa miserabatur innocentia adulescentium: diligẽtia uero Salomes crescebat: & ab illis occasiones accipiebat: dum sic contristarent pp indignum matris interitum. Dicebãt. n. misere quidẽ contigisse matris obitum: se uero miseres: q; compellerent cum interfectoib; matris cohabitare. Hæc at ad peiora absentia regis pcedebãt.

Quẽadmodum herodes indignatus filiis Alexandro & aristobulo: pposuit eis antipatrum depri uata uxore genitũ: ipsos autem ad Cæsarem deducens accusauit. CAP. VIII.

Vm ergo Herodes redisset: & populo interlocutus esset sicut prædiximus: statim sermo nes ad eum per Feroram & Salomẽ proferebant: magnum ei ab adulescẽtib; periculum iminere: q; minime sustineret inultum matris interitum. Addebãt etiam: q; archelai capadocis spe niterentur: tanq; per illum ad Cæsarem profecturi: & patrem herodem accusaturi. Per quæ confestim conterritus Herodes obstupuit: quod & alii eadem nunciasset. Recordabatur autem prisca calamitates: q; nec uxore priuatus: seditioib; liberata: domus

eius fuisset: quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter cōtristabatur: quia omnia præter spem sceleriter ei forinsecus deus præstitisset: & domesticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus: in deiectione adolescentium antipatrum filium suum ante principatum sibi genitum depriuata uxore illis præponens: omnia in eum transtulit: dum putauit sic cōterere filiorum fiduciam Mariānes: & temeritatem eorum damnare: dum illi crederent alium præter se patri succedere: depositoq; de antipatri prouectione supercilio posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit: nam pueris omnino sua deiectione grauis apparuit. Quia antipater fiducia potius quam prius non habuit festinauit fratres affligere: eorumq; accusatoribus consentire: quibus pater facile credebatur: alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo ministris usus ne ipse in suspicionem ueniret: patris animum in fratres accedebat: nam multos iam acquisierat suæ uoluntatis ministros propter spem quā de regno iam habuit: fide uero patris putabatur hæc facere: unde plus tristitiæ adolescentibus occasiones crescebant. Nam sæpius ab eis lachrymæ pro contemptu suo & matris recordatione fundebantur: patremq; manifeste apud amicos tanquam iniustum accusabāt. Quæ maliuoli per antipatrum herodi renunciantes: non paruam in aula seditionem cōmouebant. Quare exacerbatus rex accusationibus: & humiliare nimis Mariānes filios uolens: maiora in honorem antipatri excogitabat: adeo: ut & matrem eius dudum contēptam reduceret: & Cæsari sæpius pro eis scriberet. Agrippa uero post dispensationem decēnalem Asiæ Romam ascendente: rex a Iudæa nauigans ad eum: solum antipatrum secum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit quatenus Romæ Cæsari amicum faceret: ut iam omnes crederent contemptis adolescentibus in illum regnum patris transferri. Ipse quoq; scribens Romæ: multis amicis antipatrum cōmendabat. Qui contristabatur: quia absens fratres suos solite accusare minime præualeret: timebat. ne mutatus præmo: destitit filios Mariānes diligeret. Cūq; hæc cogitasset: sua maligna uoluntate usus: exinde citare patrem sperabat: unde contra fratres frequenter scribens: uereri patris interitum simulabat: usquequo herodem ad tantam iram uel furorē perduxisset: ut iam a patre contra filios niteretur. At ille ne tantum facinus perpetraret: melius putauit ut Romam nauigare: & filios apud Cæsarem accusare: nihilque sibi tale permittere: quod pro magnitudinem impietatis periculosum existeret. Cū uero Romam peruenisset: & ad Aquileiam ciuitatem perrexisset: Cæsarem compellere festinans: tpe apto de maximis suis calamitatibus intimaui: filiosq; suos præsentans: insolentiam & audaciam eorum accusauit: quia festinassent patrem suum perimere: regnumq; tyrannico more inuadere: dum ipse licentiam haberet non necessitate: sed recto iudicio tradere regnum permanēti filio circa paternam pietatē quā a Cæsare præcepisset: ut quæ uellet sibi successorem relinqueret: cum illi non solum regno sed & uita mererentur priuari: qui tale facinus in patrem moliti sunt: quoq; temeritatem diu portans: nunc cogere Cæsaris aures talibus uerbis polluere: cum nihil passi sint molestum aut grauare a patre: cui uero iniustum eis uideretur: si principatum quē multis laboribus uel periculis suis acquisiuit concederet & præberet ei quem meritum estimaret. Nam hoc inquit præmium cum aliis iustitiæ donis existit: si meritis quisquam gratiam præcedentem recompensauerit ei qui talem diligentiam habuerit: ut retributione tanta dignus existat. Impium enim est uel de hoc ipso cogitare: dum non possint ad regnum nisi patre perēpto accedere: quibus hæcenus pater honores uel diuitias administrauit: coniugetq; nobilissimas genere copulauit: aristobulo quidem filiam suæ sororis: Alexandro uero filiam archelai regis Cappadocum. Pro quibus commissis dum talia fecissent: potestatem habens non in eos se uindicasse dicebat: sed ad cōmunem benefactorem Cæsarem adduxisset & auferens a se totū quantum aut pater lesus: aut rex insidiatus potuisset agere: pariter eos in iudicio secum fecit astare: & reliquum esse: aut eos occidi: ne cum timore maximo ipse uiueret: aut se opprimi: quatenus utriq; fabula hominum uel obprobrium forent.

De alexandri satisfactione coram Cæsare: & reconciliatione cum patre.

CAP. IX.

Um hæc herodes apud Cæsarem filios suos accusando dixisset: iuuenesq; eo dicēte lachrymarētur: & confusi de tali accusatione licet liberum sermonē ac fidelem a conscientia possedissent: tamē patris criminationibus difficilē satisfactionem putabant fore: dū arbitrarētur honeste & cum fiduciam patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicēdi & lachrymæ cum gemitu: dum timerent: ne putarentur mala conscientia satisfactionē non inuenire. Turbationē autē eorum Cæsar attendens: sicut erat innocens: credidit: quia conscientia non facinorosa: sed imperita modestia minime sese præualeret purgare. Unde et facti miseratione digni cūctis presentibus patrem cōmouerunt ad ueram misericordiam: uidētesq; propitium eum & Cæsarem & alios presentes: unus eorū alexander accusationes dissoluere nisus est. Pater inquit: tuus quidem erga nos affectus euidenter manifestus: ex ipso iudicio apparuit. Nam siquid in nos crudele recogitasses: non nos ad oīum seruatorē Cæsarem deduxisses: dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim: quēquam uolens interficeret: ad tēpla eum sacrariaq; produxit: unde uita conquiritur: quā morte nobis peior existeret: si tale aliquid in patre cogitassemus. Si quidem sermonē fiducia ueritatis inuenit cum beatos nos fore sciamus: te mitigantes: & pericula fugientes: si uero accusatio præualuit: solē iam

R iii

uidere supfluum iudicamus. Quod ergo dicis: regnum desiderare nos uerisimilis cōtra iuuenes causa uidetur: & q̄ de miseræ matris interitu subiungis: a priori calamitate argumēta percipiens: nobis ingens crimen. Considera tamē: quia nec cōmunia cunctis existunt: & similiter in aliis dici possunt: dum nihil prohibeat: si regis filii sint iuuenes: & matre eorū defuncta: oēs in suspitione patris esse tāquam insidiatores. Sed opinio eorum ad talē crudelitatem non sufficit. Dicat uero quisquam si tale aliquid præsūptum est a nobis: unde credibilia hæc appareant. Nunquit hoc manifestis idiciis poterit approbari: aut ueneni confectio: aut æqualium coniuratio: aut seruoꝝ corruptio: aut litteræ cōtra te destinatæ: dum & hæc possent licet non facta criminatiōibus cōfingi: domo regia nō concordante. Principatum ēt quem tu dicis præmium esse pietatis: sæpius euenit causam fieri maligne rei. Culpam nāq; nostram nullus probabit. Accusationes uero quæadmodum soluat: qui excusationes non uult audire. Locuti sumus quiddam: sed non contra te: nam hoc iniustum esset: sed in eos: qui si quid dictum fuerat minime tacuerunt. Matrē uero quidem nostram planximus: non q̄ defuncta esse: sed quia derogabatur ei ab indignis: uolentibus principatū inuadere. Scimusne patrem possidere quicquam & nos nō possidemus. Et dum regis honoribus fruamur: frustra festinamus: si te occidendo regnum tenere uouerimus: quibus pro hoc facinore nec terra peruia: nec mare nauigabile uidetur. Nunquit subiectorum pietas: & gens religiosa concedere habuit parridas rempublicam obtinere: aut sanctissimum a te confectum ingredi templum. Ut uero hæc oīa omittam: homicidium inultum uiuente Cæsare posset dimitti. Sed neq; filios impios creasti: neq; stultos: sed infœlices: teque indignos. Si uero neq; causas habes neq; insidias inuenis: quid tibi ad fidem sufficit: in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturam sumere: quæ nos non incitare: sed magis mitigare posset. Ampliorem quidem satisfactionē uolebamus sermone inserere: sed non recipiunt prolixiorē orationē: quæ minime cōmissa cernuntur. Quapp ante omnium dominum Cæsare præsenti tempore pacificamur: si sine suspitione tua cum ueritate circa nos tuum affectum ostendis: pariter possumus uiuere: licet non fœliciter: quia maxia mala sæpius ex falso crimine generantur permanēte utique in te aliquo merore culpæ nostræ. Nam nobis uita iocunda non uidetur: si tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixisset: & Cæsar: nec prius magnitudinem criminationis crederet: tunc magis placabatur: & frequēter Herodem attendens: uidebatur mitigare. Cūq; præsentium miseratione rumor in aula diuulgatus esset regem faciebat inuidiosum incredibilis accusatio. Nam adolescentum ætas: corporis pulchritudo mirandum eis auxilium conferebat: plus uero: quia oratio conueniēter & sapiēter in alexandri uerbis occurrerat. Cæsar autē modicum remoratus: ad adolescentes quidē licet ab accusatione extranei uiderētur: hoc ipsum tamen peccasse eos pronunciauit: q̄ non tales se patri præbuisent: ut non darent criminationi occasionem. Herodem uero petebat: ut omnem opinionē abiiciens reconciliaretur cum filiis: dum non esset credibile ab eis scelus hoc potuisset cōmitti. Cum hæc persuasisset: iuuenibus innuit ad uestigia patris sese proicere. Qua supplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter est amplexus: quod cernētes qui aderat flexi miseratione in lachrymas facile proruperunt. Illi autē gratias Cæsari agentes pariter discesserunt: & una cum his antipater simulans læticiam pro eorum reconciliatione celebrata. Postero die Herodes quidem Cæsari donauit trecēta talenta: ad spectacula & munera populo Romano tribuenda. Cæsar autē metalli ei æris ciprii dimidios redditus: & dimidiam pcurationem præbuit: & hospitalitatibus eum & muneribus honorauit: & de regno potestatem concessit: quē uellet filiorum successorem relinquere: uel partiri unicuiq; regnum: ut ad omnes perueniret: illo tamen uiuente hoc agere non permisit ducis rediit ad iudæam. In cuius absentia non parua pars regni defecerat Traconitidis: quos relictis iudices iterum sub imperium eius redegerunt. Herodes autē cum filiis dum nauigaret: & peruenisset i Eleusiam ciliciæ: quæ postea Sebaste dicta est: inuenit Cappadociæ regem archelaum expectantē: & de filiorum reconciliatione gaudentē: & q̄ alexander qui filiam eius habuit ab accusatione solutus esset: donationesq; sibi inuicem ut reges dederunt. Vnde cum herodes ad iudæam peruenisset: & ingressus in templum fuisset: de suis prosperis actibus allocutus est populum Cæsaris in se munificentiam explanans. In fine uero ad persuasionem filiorum sermonem conuertit: ut in aula: & in aliis cum fratribus concordarent: quos & post reges futuros demonstrauit: primum antipatrum: postea uero filios Mariæ: alexandrum & aristobulum: hortabaturq; eos dum ipse uiueret sibi in omnibus obedire: quæ ne per ætatem impediretur: nec per senectutem suam rempublicam gubernare. Cum hæc dixisset: cōtione dimissa multi sub expectatione filiorum eius nouis rebus studebant.

Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem Cæsaris: & mira uel clara opera eius.

CAP. X.

O dē tpe perfecta est Cæsarea: quam ædificauit decēnali tempore: uicesimo octauo anno regni sui: olympiade centesima: & nonagesima secunda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentissimus fuit. Nam præceperat carmina musica uel palastras cōuenire. Præparauerat ēt feras: uel gladiatores: cursusq; equoꝝ: & reliq; miranda spectacula

in honorē quinquēnalis Cæsaris. Cui Cæsar cū sua uxore Liua p̄ dedicatione ciuitatis maxima liberalitate summū direxerāt apparatū: quorū summa quingētis talētis æstimata est. Cūq; multitudo ad ciuitatē conuenisset pro spectaculis & legationes quas populi destinauerant beneficiis eius gratias agētes pariter occurrissent: cunctos suscepit in diuersorū & conuiuīis per dies quādecim: ac spectacula uel delicias ministravit: unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæsarem uel Agrippam sapius dixisse: q̄ magnitudini Herodis imperium eius deesset: & dignum eū esse Syriæ uel Aegypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem in campo qui caesarfalam uocabatur: loco aquoso & optima terra arboribus: & fluuio circumdata ciuitatem edificauit: quam nomine Antipatri Antipatridam nuncupauit: pulchritudine uel amenitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta Hierichuntem ædificans munitione uel domiciliis optimū Cyprium nominauit: immo & nomine fratris Faselii: propter amorem quem in eum habuerat: construxit turrim in ea ciuitate: non minorem Pharo Alexandro pro munitione ciuitatis: quam in fratris memoriam Faselum uocauit. Appellationis uero eiusdem & ciuitatem circa hierichuntem condidit. Beneficia ipsius quæ aliis ciuitatibus per syriam & hellada uel apud quos eum contigit proficisci donauit minime possumus explanare: nobilissima uero uel maxima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythium ipse suis sumptibus construxit: & præbuit multa talēta ad nauium constructiones. In Nicopolitana etiam ciuitate: quam in asiatico Cæsar edificauerat: multa publica loca condidit. Antiochenis magnam ciuitatem Syriæ habitantibus plateam longam in media ciuitate posita ex utraq; parte porticibus ordinauit: & uiam lapide polito strauit: ad ornatum & uoluptatem habitantium: necnon & Olympiacum certamen appellatione dignum propter pecuniarū inopiam melius redditibus deputatis effecit: & immolationibus uel reliquo ornatu celebrationem eius insignem reddidit. Pro qua munificentia perpetuus Agonothera nominatus est. Aliis quidem mira uideatur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam si largitiones considerentur: qua omnibus donauit hominibus: quis potest negare: munificentissimæ naturæ eum fuisse. Si uero tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur: durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconstantem & sibi contrariam eius uoluntatem æstimabant. Quod ego minime puto: dum anam causam in utroq; dominantem considero: nam dum ad immensam largitionem munificentiamq; perduceretur: si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset uel futuræ: sumptibus profusis: alacriter eam emere festinabat. Quapropter compellebatur se uis in subiectos existere: dum p̄ntibus cōsumptis pecuniis: alias uellet acquirere. Cūq; cognosceret propter uolētias suas se subiectorum odio teneri: corrigere quidem uitia non facile poterat: conabatur autem odium suum occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium uero qui eum uerbo non placuisset: se feruum dicendo: aut si suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare: nullatenus se poterat moderari: sed persequeretur & cognatos & amicos: tanquam hostes. Et dum uellet solum se honorari: talibus delictis succubuit. Testimonium & enim perhibent huiusmodi passionis eum fuisse: in Cæsarem uel Agrippam: uel in alios amicos honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabatur maioribus: similiter sibi a subiectis fieri expetebat. Sed gens Iudæorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria: solum expectat iustitiam. Vnde rex eos exosos habebat: q̄ non potuissent eum tēplis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in suos quodē sauiissimū: in extraneos uero munificū apparuisse.

Oppressio Iudæorum per asiam & lybiam: & legatio ipsorum pro hoc ad Cæsarem: exemplar quoq; Cæsaris & Agrippæ: quod pro ipsis ciuitatibus scripserunt. CAP. XI.

Interea Iudæi per asiam & libyam atrociter affligebantur: dum non eisdem legibus sicut sub antiquis regibus uterentur: sed uolentia paganorum opprimerentur: ut pecunias sacras uiolenter amitterent: ideoque ad Cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribens per prouinciam: suis eos legibus uti præcepit: quarum exempla subiungimus quæ demonstrant uoluntatem quam ab initio pro nobis Romani imperatores habuerunt. Cæsar Augustus Pontifex: Tribunitiæ: potestatis dicit. Quomodo gens Iudeorum fidelis non solum præsentis tēpore: sed etiam priori: & magis patri meo dictatori & Cæsari populoq; Romano: & princeps hyrcanus apparuit: placuit mihi & senatui: cum sententia populi Romani Iudeos suis legibus: & patrio iure frui permittere: sicut ab Hyrcano principe sacerdotum altissimi dei: & sacraria eorum inuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hierusalem transmissas: reddi custodibus pecuniarum neque uadimonia sabbato uel sexto die ab hora nona exigi. Siquis autem inuentus fuerit auferens sacros eorum codices: aut pecunias a synagogis: huiusmodi sacrilegiis teneatur: & substantia eius publico Romæ deputeretur. Suggestionem uero eorum pro pietate mea quam habeo super omnes homines: per C. Marcium Censorinum mihi porrectam: & hoc decretum præcipio proponi in nobilissimo loco: quem omnis Asia meo nomini dedicauit. Siquis autem transgressus fuerit hanc constitutionem: non mediocrem pœnam exsoluat. Scriptum est in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco salutem. Iudæi qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad Hierosolyman transmittere sine impedimento hoc faciant. Hæc quidem Cæsar iussit: Agrippa uero scripsit pro Iudæis hoc modo. Agrippa magistratibus: senatui: populoque Ephesiorum salutem. Pecuniarum

facrarum quæ in Hierosolymorum templum transmittuntur: diligentiam & custodiam in Asia Iudæos habere præcipio: secundum patrium morem. Hos autem qui sacras pecunias Iudæorum auferunt: & ad asylum confugiunt iudeo retrahi: Iudæisq; tradi: quos iur etiam sacrilegii retrahunt. Scripsit uero Silano magistratum gerenti ne sabbato Iudæi compellantur uadimonia præbere. Marcus Agrippa: Cyrenensium magistratibus: senatui & populo salutem. Iudæi qui per Cyrenem habitant: pro quibus iam Augustus scripsit in Libya Fabio magistratum gerenti: aliisque ibi prouinciæ procuratoribus: quatenus sine impedimento pecuniæ Hierosolymas secundum morem suum transmittantur: nunc me interpellauerunt: qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur occasione tributorum quæ nequaquam debent: & prohibentur solennia sua peragere: quod nullo modo impedire admo-
neo. Sed & si quas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt: has ipsis reddi præcipio: & in reliquo corrigi: ne talia committantur. C. Norbanus Flaccus Proconsul: Sardinensium magistratibus & senatui salutem. Cæsar scripsit mihi præcipiens nequaquam Iudæos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes ad Hierosolymam transmittere. Scripsi ergo uobis: ut sciatis: quoniam Cæsar & ego sic uolumus. Nihilominus & Iulius Proconsul scripsit ita. Ephesiorum magistratibus: senatui & populo salutem. Per Asiam Iudei habitantes idibus februa. Ephesum mihi iudicanti: demonstrauerunt Cæsarem Augustum: & Agrippam concessisse eis propriis uti legibus: immo & primitias qua singuli eorum sua uoluntate: pietatis causa quam in deum habent solent transmittere: habeant licentiam sine impedimento hoc agere. Petierunt autem ut ego similiter cum decretis a Cæsare uel Agrippa meam sententiam confirmare. Volo igitur uos cognoscere: quomodo decretis Augusti & Agrippæ parens: præcepi eos uti & seruare sine impedimento sua solennia. Hæc ideo explanauimus: quo conscripta nostra amplius apud Græcos uentura sūt: ut demonstrarem eis: quæ cunctum honorem ab initio impetrantes: nihil ex patriis legibus prohibiti sumus a magistratibus agere: sed & defendebamur religionem & honores in deum seruantes quorum factio sæpius mentionem: ut mutatis seculi odiis causæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter insertæ sunt euellant. Nam legibus hisdem nulla gens semper utitur: dum & per ciuitates multa religionis differentia seruet iustitiæ uero a cunctis hominibus similiter studeatur: quæ comoda Græcis uel Barbaris existit: de quæ nostræ leges multam rationem habentes omnes homines debent nos ut amicos: & hospites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere: sed non seruatus benignitatis affectus: quæ omnium hominum communem uitam poterit custodire. Redeo uero ad reliqua monumenta conscriptionis.

Quemadmodum egens Herodes pecuniis: descendit ad sepulchrum Dauid: & terrore imaginum territus: tumulum desuper statuit: & rursus de perturbatione magna domus Herodis: qua etiam Alexandrum filium suum iecit in uincula. CAP. XII.

Gitur Herodes sicut prædixi consumptis suis pecuniis audiens Hyrcanum ante se regem aperuisse tumulum Dauid: & tria milia talentorum inuenisse: multo plus credens deposita: quæ ad omnes sumptos suos sufficerent tumulum ingreditur noctu: dum nequaquam uellet hac ciuitatem sentire. Vnde fidelissimos amicos tantum ducens: pecunias quidem depositas sicut Hyrcanus non inuenit: ornatum uero: & uasa aurea plura tulit. Dumque omne studium poneret: & inquisitionem diligentiore faceret: ac uellet interius ingredi ad urnas: in quibus Dauid uel salomonis corpora posita erant: duo eius satellites flammis exusti sunt ab interiori parte occurrentibus. Tunc ille timore perterritus egreditur: & pro piaculo monumentum ex lapide candido ante ianuam magnificentissimis construxit expensis. Cuius & Nicolaus historiographus meminit: sed descensum regis obticuit: dum inhonestum hoc factum cognosceret: quod semper in suis egit conscriptis. Nam uiuente rege: & cum eo degens ad gratias eius & fauorem illa tantummodo dicebat quæ ad gloriam eius pertinebant: multas uero iniquitates eius mutabat: & cum multo studio celabat. Nam Mariamnes filiorumque eius mortes crudeliter factas ad satisfactionem cupiens perducere ut luxuriosam illam: & adolescentes patris insidiatores accusauit. Res gestas autem regis: amplioribus laudibus extollens: delictis eius studiose satisfecit. Cui uenia danda est: quia non historiam: sed laudem conscripsit. Nos uero genere Asamoneorum regum propinqui: & cum honore sacerdotium habentes: aliquid mentiri scædum putauimus ideoque cum ueritate gestorum memoriam recensemus. In domesticis uero malis Herodes constitutus affligebatur: nam multi ex regis iracipientes audaciam: accusabant propinquos & amicos eius. Quibus ita inter se dispositis nulla requies erat. Siquidem Salome inimica filiis Mariamnes: Aristobulo suam filiam coniunctam nullatenus fidem eius seruare dimittebat: dum fleteret eam ut quicquid locutus secrete fuisset nunciaret sibi: & altricationibus quæ inter coniugales sæpius contingunt: cogebat puellam dicere: quæ de marito sciebat. Illa uero dicebat: quæ sæpius memoriam suæ matris Mariamnes faceret: & quæ patrem odio haberet: frequenter autem interminaretur: quia si principatum obtineret: filios quos Herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magistris litterarum: in agris constitueret: dum magis apti essent ad hoc opus: quam haberent circa studia diligentiam: uxores uero si quando uideret maternum indui ornatum: pro præsentibus ornamentis ciliis intercludi: ne solem uiderent. Quæ confestim per Salomen regi nunciata: dolorem eius inflammabant. Urgebatur uero multo peius

omnibus credens: & inuicem se accusantibus. Tunc autem filiis interminatus: satisfactionibus eorum ad præsens molitus: imposterum atrocius exarsit. Nam Ferora cum ad Alexandrum uenisset filiam Archelai Glaphyram sicut prædiximus habentem Salomen inquit dicentem audiui: quod Herodes in amorem Glaphyræ suæ nurus incidisset: & minime desiderii solatium possit inuenire. Quod ille audiens adolescentia uel emulatione commotus: quæ honoris causa circa puellam ab Herode fiebant: propter amorem hæc eum facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans: patri nunciauit cum lachrymis: quæ Ferora dixisset. Herodes autem multo magis feruens: & mendacium impudicæ criminationis non ferens: turbabatur: & sapius exclamans maliuolentiam familiarium: qualis ipse erga eos fuisset: & quales eos inuenisset conuocauit Feroram. Quem huiusmodi aggressus pessime inquit omnium: in quo ad tam immensam uel infandam in deuotionem peruenisti: ut talia de nobis existimes aut loquaris. Nonne uideo tuam uoluntatem: quam non in meam iniuriam te talia uerba producere: sed insidias & uenena immittere filio pro mea perditione festinasti. Quis enim alter nisi bonitate dei retentus quam hic puer in se habet: portare potuisset in patrem non uindicare tam crudelem opinionem. Primus enim gladium in dextra: quam hoc uerbum in animo eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me: nisi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies. Nam talia dixisti: quæ tuæ tantum impietati fuissent cogitanda. Abscede iam pessime circa fratrem ac benefactorem: & tecum quidem hæc malitia conscientia conuiuat. Ego uero uindico sicut soleo in meos: nec uindicans merito in eis: sed magis beneficiis exornans: quibus indigni esse noscuntur. Talia quidem rex. Ferora statim mestitia plenus: Salome inquit hæc persuasit: & ab illa sermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præsens erat: exclamauit: quod nihil tale ab ipsa dictum fuisset: & quod festinarent omnes ad odium regis eam perducere: cunctisque modis eam occidere: propter fidem quam erga eum semper habere cognosceret in præfenti sibi insidiari: quia sola reflecteret fratrem: ne uxorem quam nunc haberet repudiaret: regisque filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapropter me falsis inquit accusationibus est aggressus. Cum hæc dixisset: crines suos dilacerans: & pectora manibus tundens: uerisimilis ad negationem esse constabat: maliuolentia uero morum: dissimulationem redarguebat. Feroras autem in medio restitit: nullam habens satisfactionem. Nam Alexandro se dixisse confessus est: audisse uero a Salome minime comprobauit. Vnde diu confessione sermonum inter eos facta: rex fratrem uel sororem auersatus: filium pro constantia laudauit: quod sibi sermones Feroræ nunciaisset. Hac lite facta: Salome ut accusationis commotæ caput omnium odio tenebatur: quam uxores regis ut maliuolam abhorrebant: quod natura malignam eam cognoscerent. Occasione ergo data: semper eam accusabant Herodi: quarum fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit. Rex arabum Oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœne inefficax: habebat dispensatorem regni sui astutum: iuuenem: & in omnibus nimis ornatum: cuius edictioni omnis Arabia subiacebat. Is pro causa quadam cum ad Herodem peruenisset: & cœnaret cum rege: uidit Salomen: & desiderio eius captus est audiens præsertim quod uidua esset: amplius inflammatus loquitur de nuptiis eis. Salome uero male tunc a fratre tractata: iuuenisque accensa decore: libenter consentit ad nuptias. Et cum rursus ad cœnam conuenisset: monstrabantur non mediocria signa cupidinis eorum. Quæ mulieres regi nunciauerunt: deridentes impudentiam illius. Herodes uero cum Feroram interrogasset & obseruare præcepisset in cœna quid illi facerent inter se: nunciauit ei quod nutibus uel oculis non laterent de suo pudore: Post hæc Arabs quidem in suspicionem ueniens recessit. Cunque tribus mensibus remotus esset: rursus rediit: ad hoc ipsum sermonem Herodi facturus: postulans dari sibi matrimoniali iure Salomen: dum non incommoda ei foret affinitas eius: cum Arabum principatu: quem iam sibi nunc adesse: magis uero futurum ex plano credebat. Cunque hunc Herodes sermonem sorori retulisset interrogans: si ad nuptias consentiret: illa sine mora consentit. Tum illum quoque inquit: si uellet inscribi legibus Iudæorum & circumcidi: eo quod aliter non posset Salome penitus sibi iungi. Ille respondit: nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit: se ab Arabis non solum regno: sed & uita priuari. Quo dicto recessit. Salomen autem ex illo die Feroras iam de luxuria criminari cœpit: nec tamen tantum quantum regis uxores: quæ dicerent eam cum adulteria commisisse. Puellam nanque quam fratri suo Feroræ rex desponsauerat: ipse quidem non accepit uictus amore: sicut prædiximus uxoris absentis. Salome autem rogabat filio suo de Custobaro nato eam coniungere: & dissuadet rex a Ferora: dum adolescentem suspectum haberet propter patris interitum: iustus autem esse: ut duceret eam filius suus: qui magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cunque prior pacto soluta puella duceretur: a filio Feroræ: præstitit rex dotem centum talenta. Itaque dissensiones familiares non cessabant: sed maiores ei turbæ crescebant: & incidit tale aliquid ex causa non honesta: & citius ad difficultatem usque processit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles: quorum unus pincerna: alter infertor: alter uero lectuli regis creditarius qui & consilio eius intererat. De quibus nunciauit quidam regi: quod hii ab Alexandro multis pecuniis corrupti essent. Qui requirenti regi de facta quidem communiione uel permixtione confessi sunt: aliud uero nihil acerbum scire de patre dixerunt. Cunque magis tor-

querentur: & in necessitatibus essent: semperque ministri atroces in eos insisterent ad gratiam Antipatri: hoc confessi sunt: quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet: & persuaderet eis Herodem spernere: uelut superfluum: & cooperientem senectutis suae tempora: dum annos aetatis celaret: & ad se iam respicere: tanquam regnum habentem inuito patre: & quod alii nullatenus sed sibi citius primus locus uenturus esset: non propter genus tantum: sed preparationibus patrata ei dominationem esse quia plures ex ducibus & amicis secum haberet: qui cuncta pro se pati uel facere essent parati: Hac cum Herodes audisset: totus in furore metuque tractus: ea quae ad contumeliam dicta cognouit moleste tulit. Aliam uero suspicionem periculofam suscepit. Unde ex utrisque incitatus timebat: ne pro ueritate conflata fuisset in eum coniuratio fortior priore: & custodias undique communiens: secrete questionem fecit. Speculatores autem eis de quibus suspicabatur opposuit: & dum in opinione uel odio cunctos haberet: arbitrium pro tutela concipiens: multum contra insontes acerbis factus est. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei & terribiles: quos non frequenter nominabant: propter insolitam conuersationem: & si forte uocasset: statim de interitu suo securi non erant. Postea uero omnes propinqui dum nihil habuissent: firmum ad spem suae salutis: contra se conuersi existimabant utile: si quis anticipans alium accusasset: & hoc sibi salutem posse conferre: si suis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo caeteros insidiabantur immittere. Nam regis poenitentia ne filios occideret quod non manifeste peccassent: intercedebat: ipsi uero quod peius est non desistebant similia committere: sed ad poena currebant patrem: dum ulciscerentur in eos qui prius eos accusassent. Talis ergo dum fuisset in aula turbatio: multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionem maxime constituit his: qui fiduciam potiore habebant. Siquidem Andromachum & Gemellum uiros ab initio amicissimos: qui multum in republica eius legationibus & consiliis domesticis profuerunt: eiusque filios docuerant: & qui praeter filios primum fiducia locum haberent recusauit suscipere: Andromachum quidem quod filius eius Demetrius amicus Alexandri esset: Gemellum uero fidelem illi sciens: quia & in conuiujs & in studijs Romae cum ipso degebat. Quos honeste quidem expulsi ne indecens aliquid contra uiros nobilissimos constitutere uideretur: sed caute agens: fiduciam eorum cum honore amputauit: ne per potentiam aliquid in eum committerent. Horum autem omnium malorum auctor erat: Antipater qui patris instantiam intellexerat: cum iam dudum ei confedisset. Unde magis suadere uidebatur: ut auferretur unusquisque potentium. Tunc ergo rex Andromacho cum caeteris expulso de colloquio uel fiducia: reliquos fidelissimos Alexandri cum tormentis interrogabat: ut siquid contra se conflatum scirent edicerent. Equidem moriebantur dum non haberent quod dicerent. Ille uero consumebatur: quia tales quales existimabant non inueniebat. Callidus autem Antipater: quod ex ueritate ad constantiam & fidem deducere non ualebat: plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniurationem. Proinde cum aliqui ex pluribus retulissent: quod cognoscerent adolescentem cum laudaretur corporis sui magnitudo: uel sagittandi peritia: cunctaque alia quae ad uirtutem super omnes haberet: haec sibi dixisse potius bona naturae officere: dum pater inuideret: & iccirco ambulando cum eo sese humiliare: ne longior appareret: in uenationibus uero cum sagittarent illo praesente non recte iaculari propter genitoris inuidiam: quam de gloria sua haberet. Cunque uerbum scrutaretur: & remissio poenarum corporis interuenisset: addebat: quod fratrem Aristobulum conscium haberet: ut in uenatione patrem perimetes: ad Romam confugerent: regnumque peterent: repertas uero & litteras adolescentis ad fratrem Aristobolum: in quibus: patrem accusabat non iuste fecisse: dum terram tribuisset Antipatro ducentorum talentorum redditus. Quibus dictis putauit Herodes uerum existere: quod de filiis suspicabatur: & statim apprehendens Alexandrum ligauit. Deinde uero remisit suam atrocitatem: dum nec quae audisset crederet: & aestimaret: nihil dignum pro insidijs: ex his conflatum apparuisse: sed quarela esset uel iuuenilis temeritas: & quod eum manifeste interficientes Romae confugerent: non uerisimile uidebatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filii signum dicebat non sibi placere temerariae filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos Alexandri non paucos: nihil penitus de quibus suspicabatur confessos inuenit. Cunque in hoc multus apparatus existeret: & terrore uel turba palatium plenum esset: unus quidam iuuenis: ut in necessitates peruenit: Romam dixit transmisisse Alexandrum & petisse: ut citius euocaretur a Caesare: habere se manifeste causam suggerere contra patrem quod regem Parthorum Mithridatem contra Romanos sibi reconciliaffet: addens quia uenenum etiam Alexander in Aschalone ei parasset. Tum Herodes haec audiens: & credens quod solatium temeritatis inuenisset: statim de ueneno praecipit inquiri quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confirmare: negare quidem distulit incitatio temeritatis patris ad multo maiora delicta: forsitan autem & per hoc amputare uolens foelicitatem eius quam in accusationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit: dum omne regnum concutere uoluisset: Siquidem litteras in quattuor libris destinauit dicens: quod non oporteret torqueri quemque: nec ulterius hoc procedere: quia reuera insidiae factae essent in quas coniurasse Feroram uel fidelissimos amicos eius assererat: Salome autem noctu super se ingressam: & cum inuito concubuisse: cunctosque simul illic contra eum iure uenturos: quatenus eum oc-

cidentes: perficerent: quod semper in expectatione meditassent. Inter hos etiam Ptholomeus & Sapinius fidelissimi regis accusantur. Nam nihil aliud uidebatur: quam si rabies quædam incidisset be-luarum more: aut amicissimi contra se armarentur. Iccirco nec satisfactio ueritatis habebatur sed indiscrete perditiones pronuntiabantur. Cuius aliquibus uincula: & aliis mortes: aliis uero insperatos dolores infligeret: turpiter regnum a priore foelicitate dehonestatum est. Et sæuissima erat herodi uita: dum turbatus nemini crederet: magnumque expectationis tormentum haberet: quod sapius superuenturum sibi filium crederet. Itaque noctu uel die turbatus: in furorem & insaniam pene lapsus est.

Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit Alexandrum patri: & ipse ad Cappadociam: Herodes autem Romam profectus est. CAP. XIII.

Archelaus autem rex Cappadociæ: cum hæc de herode audisset: territus pro filia: uel de adolescente contristatus: pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit: nec in contemptu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus est: nec tamen in aliquo quasi culpans Herodem: quod temerarie fecisset aggressus: uerens ne pro reconcilia-tione ad furorem eum perduceret: sed alium ordinem tenens: emendare quæ acciderat cepit. Nam iuueni interminabatur: Herodem autem mitem dicebat: dum nihil temerarie fecisset: matrimonium quoque filia soluere promittens: & nec ipsi parcere: si in aliquo reperta illi conscia non iudicasset. Cum talem præter expectationem Herodes Archelaum uidisset: & quia plus ipso furore suum demonstrasset: rex mutatus ad iracundia sua: dum putaret iuste acta quæ fecisset: paulatim ad patris affectum rediit. Misericordia ergo inter utrosque apparuit: cum aliqui pro iuueni satisfecissent: & herodes ad ira mutaretur. Tum Archelaum similiter increpantem attendens: petit ne nuptias solueret quod minatus esset: quia quamuis parum iræ adhuc habebat in his quæ iuuenis commiserat: Archelaus tamen ut modestiorem eum faceret: criminationes in amicos referebat: dicens illorum esse: quod iuuenem malignitate sua corrumpere: fratremque regis in suspicionem mittebat. Nam dum Herodes iram contra Feroram habuisset: & Ferora indigeret regis reconciliatione: simulque credens: quam eum Archelaus flectere potuisset: accessit ad eum cum ueste nigra petens: ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec spreuit: nec confestim se Herodi suadere posset promissit: immo horatus est ad regem eum accedere: & supplicando confiteri se omnium malorum auctorem extitisse: quia prodesse hæc ad eius indignationem mitigandam plusquam sua suggestio. His flexus Ferora quæ inter se ambo constituerant: præter spem adolescentis accusationes absoluit. Cuius & Feroram Archelaus reconciliauit: ad Cappadociam reuertitur: gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentissimis ornauit præ omnibus magnifice: & inter necessarios amicissimum arbitratus est. Constituit & Romam proficisci: quo modo de his Cæsaris scripta susceperat. Et usque Antiochiam eis simul euntibus Syriæ procuratorem Ticium: inimicum Archelae: ei Herodes amicum fecit. Cuius Romæ fuisset: & inde reuertitur: factum est bellum inter ipsum & arabas: ex huiusmodi causa. Qui traconitidæ habitant regionem: quam Cæsar a Zenodoro tollens: Herodis prouinciæ addidit: latrocinandi licentiam non habebant: sed agrum colere: uel sub quiete uiuere cogebantur: quod illis minime commodum erat: multaque Herodi gloria pro hac diligentia sua surrexerat.

Discessio habitantium Traconitidæ a regno Herodis & uastatio per duces eius: & de transfugis qui de Traconitide prouincia ad Arabiam recesserunt: quos recepit Sylleus procurator regis Arabiæ. CAP. XIII.

Gitur quando nauigauit Romam: ut filium Alexandrum accusans: Cæsari Antipatrum commendaret: fama uulgauit mortuum eum esse. Qua comperta Traconitidæ habitantes subtrahentes se ab eius principatu: rursusque ad solitum reuersi morem finitimos agros depopulabantur: contra quos egressi procuratores regis: omnes domuerunt. E quibus quadraginta principes latronum cum cognatione sua a Traconitide prouincia ad Arabiam recesserunt: Sylleo suscipiente eos: pro causa iræ quam habebat: negatis nuptiis Salomes. Quibus cum locum munitum dedisset: illi non tantum Iudæam sed & inferiorem Syriam deprædabantur: refugia sibi præstante Sylleo.

Qualiter Herodes a Roma reuersus in Arabiam transfugas postulabat: quos cum non obtinuisset exercitum contra eos produxit: Arabas quoque debellauit. CAP. XV.

Herodes autem Roma reuertens: comperit plurima regni sui a latronibus male tractata: nec posse duces suos latrones comprehendere nec habere quælibet tutelam suam munire: illis Arabum patrocinis fultis. Cuius grauius ferret: ipse Traconidæ prouinciam familiars eorum peremit. Vnde illi potius ad iracundiam incitati: legemque habentes ut in eos uindicarent: quæ familiares eorum occidissent: cunctam Herodis terram uexabant: & deprædabant. Ille uero referebat hæc Cæsaris ducibus Saturnino & Volunio: uolens latrones ad poenam petere. Nam illi fortiores & plures facti: omnia perturbabant: affligendo regis Herodis: prouinciæ: & uillas deprædando: & captos homines interemendo: ut bello similis esset uiolentia quam faciebant: nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat: & debitum quod per Sylleum mutuassent. Obadio talenta quingentam

constituto die transacto: in quo statutum fuerat pecunias reddi. Sylleus autem Obadum despiciens dum ipse gubernaret: latrones quidem denegauit per Arabiam esse: de pecuniis uero differebat. Quia propter cognitiones coram Saturnino & Volunio procuratoribus Syriae committebantur. Qui statuerunt intra tricesimum diem Herodem pecunias debere recipere: & eos qui de utroque re. gno confugissent inuicem reddere. Et apud Herodem quidem Arabum nullus penitus est: nec per affectionem: nec alio modo tentus. Arabes autem passi sunt latrones apud se teneri. Cumque constitutus dies transisset: nec Sylleus de quo statuerat aliquid composuisset: Romam ascendit. Redditionem uero pecuniarum uel latronum Herodes exequabatur. Cum Saturninus & Volunius praecepisset in deuotos persequi: exercitum assumens Herodes: Arabiam ingressus: tribus diebus septem mansiones fecit: Cumque prope castellum ubi latrones erant peruenisset: coepit quidem omnes eos insidiis: euertit uero castellum quod Repta uocabatur: cum neminem penitus lesisset. Itaque Arabis ad auxilium uenientibus cum Nacebo duce pugna committitur: in qua pauci quidem Herodis Nacebus autem dux Arabum cum uiginti quinque suis ceciderunt: reliqui uero ad fugam conuersi recedunt. Puniens autem horum rex tria milia circa Traconem Idumaeorum locauit exercitum: & latrones ibi constitutos arcebat: & de his ducibus circa phoenicem existentibus mandauit demonstrando: quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas quam oportebat egisset. Quae illi quidem requirentes: inueniebant nequaquam mendacium esse.

Quoadmodum Sylleus accusauit coram Caesare Herodem de incurfione quam in Arabia fecerat & quod indignatus Caesar dura uel grauiam rescripsit ei: quare Herodes placare uolens rem: misit Romam Nicolaum Damascenum. CAP. XVI.

Vncii uero Sylleo cum Romae gesta indicassent: & magi singula exaggerassent & ille in aula permaneret tunc inter Caesaris amicos statim haec audiens: mutata nigra ueste ad eum ingressus: suggestit quod bello cuncta Arabia conflictata: totumque regnum commotum ab Herodis exercitu fuisset: & lachrymis fulis quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates pisse dicebatur: interfectum autem & ducem eorum Nacebum propinquum & affine sibi: diuitias autem Reptis castello constitutas deperdisse: dum pro egritudine contentus Obadus ei non suffecisset occurrere: quia nec ipse nec exercitus arabum interfuisset. Talia Sylleo dicente: & inuidiose insuper addente: quod nec ipse rediret ad prouinciam: nisi crederet: quia Caesar de pace omnium cogitaret: neque si presens fuisset commodum esset cum Herode bellum committere: his dictis Caesar iratus: presentes Herodis homines percotatus est: qui tunc a Syria uenissent si exercitum Herodes ad Arabiam deduxisset. Qui cum ei hoc dicere compelleretur nec causam facti suggererent ira Caesar commotus scripsit: Herodi cuncta quidem grauiam: summa uero epistolae huius erat. Olim amico nunc uero subiecto. Scripsit autem de his Sylleus arabis. Qui releuati neque latrones ad se fugientes reddiderunt: nec pecunias restituerunt: sed etiam & pasua quae mercede tenebant minime solito reditu possidebant: Iudaeorum rege Caesaris furo re humiliato. Tunc quoque Traconide habitantes cum arabis aggressi custodiam Iudaeorum: affixerunt eos: non tantum pro sua utilitate: sed & memoria prioris belli: per Herodem sibi irrogati. Quae rex ferebat perdita fiducia quam in Caesaris amicitia habuerat: dum secundo legationes suas satisfacturas pro culpis non susceptas cognosceret. Aestuabat etiam de Sylleo: cui credebatur a Caesare: qui praesens Romae conuabatur de functo Obado rage arabum in regnum succedere: multis Caesari promissis pecuniis: aliisque in aula potentibus. In terra Obado oriente: Dinea: qui post aretha dictus est: regnum arripuit. Caesar autem arethae minabatur quod regnare praesumpisset: priusquam sibi de hoc scriberet. Ille uero cum donis multis Caesari coronam auream multorum talentorum destinauit: & epistolam per quam Sylleum criminabatur ut maliuolum seruum: & Obadum uenenis eius peremptum: uxoresque arabum ab eo adulteratas: dum causas reipublicae rege uiuente gubernaret: immo & aere alieno sibi uellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Caesar intendens: remisit dona. Arabia uero uel Iudaea pluribus malis affligebantur: dum regum unus quidem quia nec dum firmum imperium habebat praedatores nullatenus prohiberet: Herodes autem iratum Caesarem pro sua uindicta uidens: omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circum instantibus malis: iudicauit iterum Romam transmittere: si posset mediocriter per amicos Caesarem placare. Direxit autem Nicolaum Damascenum. Domus autem eius uel filii sui multo peius illo tempore erant dispositi: & licet sine suspitione nunquam fuissent: malum tamen ex huiusmodi causa praualuit.

Criminationes Euryclis Lacedaemonii contra filios ad patrem Herodem: & quia ligasset eos pater: & ad Caesarem scripsisset. CAP. XVII.

Acedonius Euricles: nobilis domi: malus autem animo luxuriosusque: ad Herodem ueniens: multis donis eius fauorem comparauit: ut inter necessarios amicos eius deputaret. Qui manens apud Antipatrum: aditum uel consuetudinem cum Alexandro habebat. Nam Archelai Cappadociae: sese dicebat hospitem: & ideo per Glaphyram ualde honorabat eum: cunctisque blandiebatur. Semp autem dicta uel facta notabat: ut exinde posset accusationibus confertis gratias herodis

dis conquirere: unde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter Alexander ut adolescens & dolens de his quæ passus fuisset: narrauit: quam pater alienatus fuisset: & mater sua interfecta ab eo perisset: Antipatrum autem sibi præposuisset: & quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset: & ad odium illum incitasset: ut nec in conuiuio eum: nec conuentu dignaretur adesse. Cum uero talia dolens defleuisset: statim Euricles Antipatro omnia nunciauit dicens. Non pro mea utilitate tibi hæc nuncio: sed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine: præcipio cauere alexandrum. Nam hæc non sine dolore dicens: inesse suis uerbis audaciam demonstrabat. Igitur Antipater cum eum sibi fidelem esse existimasset: magnas ei donationes optulit: & deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui non sicut ab alexandro audiuerat intimaui: sed uerbis suis aliquam ueritatem accusationi addens: animum regis imutabili odio filiorum compleuit. Quia a rege donationem quinquaginta talentorum accipiens ad archelaum regem Cappadociæ profectus: Alexandrum modestum: uel bonum referebat: multumque laborasse: quatenus eum reconciliaret patri. Quapropter ab illo quoque multa dona suscipiens recessit. Qui nec in Lacedæmonia talia facere desistens: multis iniquitatibus immersus: patria priuatus excessit. Rex autem Iudæorum non sicut prius contra Alexandrum uel Aristobulum tantummodo accusationes audiebat: sed & si nullus aliquid ei nunciaffet: ipse perscrutabatur licentiamque dedit uolentibus quiddam contra eos referre. Tum uero Euaredum quendam licet uellet tamen non libenter accusantem audiuit: quia & ipsum ut conscium abhorrebat. Superuenit autem contra adolescentes aliquid peius: dum omnes præmiorum promissione ducerentur aliquid acerbum contra hos nunciare: & tanquam pro salute regis dicentes: etiam falsa suggerebant. Duo enim fuerunt Herodi fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes: Locudus & Tyrannus nomine. Qui cum offendissent regem expulsis: Alexandrum secuti in exercitationibus ab eo honorabantur: pecuniisque & donationes accipiebant. Quorum statim rex in suspitione ductus: torquebat eos. Qui cum multo tempore sustentassent: post uicti: dicebant: quod eis suassisset alexander Herodem in uenatione feram sequentem ab equo deicere: ut ita facile eum suis telis perfoderent. Quod olim ei contigebat. Demonstrauerunt et aurum in oppido celatum: & præpositum uenationis continebant quod sibi tela regalia Alexandri inuisionibus dedisset. Post hæc princeps custodia alexandri oppidi apprehensus torquebatur: quasi uellet suscipere custodiam adolescentium: & præbere eis in castello positas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confessus est: filius uero eius ista facta fuisse dicebat: litterasque porrexit: quasi manu Alexandri factas: quæ ita continebant. Cum dei auxilio quæ præposuimus omnia confecta sunt. Ergo ueniamus ad uos: sed sicut promissis in castello nos suscipite. Post hanc epistolam: Herodes quidem de filiorum insidiis credidit. Alexander autem diophantum iniquum scriptorem imitatum suam manum: & has propter antipatrum litteras astute scripsisse. Diophantus enim talis erat. Quapropter in hierichure filios & accusatores eorum: hos quidem multi manu iaculantes interemerunt. Cunque impetum & super Alexandrum occidendum fecissent rex eos per Ptholomeum & Feroram prohibuit. Custodiebantur autem: ne quis ad eos ingrederetur & speculabantur ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius. Cum damnatorum infamia teneretur horum unus Aristobulus: existimans suam socrum condolare suis calamitatibus: & regem in odio habere: & tu inquit periculo perditionis comunicas: dum accusata de: nuptiis Sylleis: cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statim fratri nunciauit. Qui nullatenus sese continens ligari eos & distractos ab iuicem quæ male de patre sensissent: scripto porrigere præcepit. Qui præceptis coacti: scribunt: insidias quidem contra eum nec cogitasse nec instruxisse: fugam uero meditados: & hanc propter necessitatem: dum in suspitione uel difficultate uitam suam haberet. Eodem tempore cum ab archelao: de Cappadocia legatus Mela nomine nobilissimus peruenisset: Herodes uolens erga se perfidiam archelai manifestam facere: uocauit Alexandrum sicut in uinculis erat: & rursus consuluit de fuga qualiter: & quod statuisset discedere: cum Alexander ad archelaum dixisset: & ab eo promissum sibi fuisse: ut Romæ destinaretur: nihil uero aliud neque importunum: aut acerbum in patrem cogitasse: nec ea quæ per malivolentiam aduersariorum conficta essent uera existere: ac uelle si adhuc Tyrannus uideret: ut quæstione cautiore facta: ueritas appareret: sed hunc citius perisse: Antipatro per amicos populum incitate. Cum talia retulisset: iussit Melam cum alexandro simul ad Glaphyram duci: ut interrogaretur: si quid ea cognouisset de insidiis in herodem constructis. Qui cum uenissent: statim Glaphyra ligatum Alexandrum uidens: caput suum percussit: & stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adolescentis & præsentium lachrymæ: & spectaculum dolore plenum: nec diu potuerunt interrogare uel respondere. Dem multo post Ptholomeo qui iussus erat eos perducere interrogante Glaphyram: si quid de his quæ fiebant cognosceret: Alexander respondit. Quid meum hæc ignoraret quæ anima mea plus mihi diligitur: dum & communes filios haberemus. At illa clamauit quod nihil cognosceret importunum: si tamen aliquid saluti eius prodesset non recusaret etiam mentiendo confiteri. Alexander autem nihil impium inquit: nec quod pater suspicabatur. quia nullatenus hoc ipse cogitauit. Tu uero mulier: quid aliud scis: nisi quod ad archelaum fugere deliberauimus: & exinde Romam ascendere. Eadem & illa confessa est. Herodes autem in archelaum de perfidia suspitionem habuit: deditque Olympio

& uolūnio litteras: præcipiens eas transmittēdo per Eleusiam ciuitatem Ciliciæ Archelao tradere: culpans eum q̄ insidiarū particeps cum filiis suis esset: & Exinde romam nauigarent: ubi si Nicolaū inuenirent aliquid profecisse: ne Cæsar in eadem difficultate permaneret: darēt litteras uel argumēta: quæ contra iuuenes constructa destinauerat. Archelaus autem litteras accipiens: suscipere se quidem adolēscētes confessus est: quia prodesset eis uel patri: ne quid per eius discordiam eueniret: ad Cæsarem autē transmittere: uel aliud perfidum contra illum agere: nihil adolēscētibz penitus promississe. Legati uero cum hæc audissent: & Romam peruenissent: litteras porrexerunt: quia Cæsarem placatum inuenerunt. Nā de legatione Nicolai taliter euenit: ut hic ad aulam ascendit: primum quidem non pro quo uenerat: sed Sylleum accusare deliberauit. Quod multi intelligentes: Nicolaum adēuntes: iniquitates omnes Syllei nunciabant: & quod multos Obadi peremisset. Quorum indicia manifesta ex litteris eius demonstrabantur.

Vt per Nicolaum accusatione liberatus Herodes est apud Cæsarem: Sylleus autem accusator Herodis morti adiudicatus est.

CAP. XVIII.

icolaus foelicitatem quandam sibi existimans oblatam: moliebatur p̄ accusationē Syllei Cæsarem Herodi reconciliare. Sciebat enim: q̄a si uellet satisfacere de factis eius non p̄mitteret: si uero Sylleū accusaret: tēpus pro Herode dicendi posset inuenire. Constituto ergo die Nicolaus p̄sentibus legatis Arethæ accusabat Sylleū & cū cæteris addebat regis multorumq; Arabum simul interitū: & pecunias quas mutuas accepisset p̄ nullo reipublicæ cōmodo: necnon & adulteria: non tantum per Arabiam: sed et Romanarū mulierū. Addebat autē: quod acerbius concitaret regis aīum: nihil uerum docuisse de factis herodis. Cūq; ad hūc locum puenisset: Cæsar quidē interrogauit: si Herodes exercitum contra arabiam non duxisset: nec duo milia quingentos occidisset: nec captiuos traxisset: prouinciamq; deuastasset. Ad quem Nicolaus respondit: pro his magis se uelle suggerere: q̄ nihil: aut multo minus ut audierat factū fuisse. Sed tu inquit ut iustus hæc atrociter estimasti. Quod cū præter opinionē Cæsar audisset: & iussisset ut diceret: Nicolaus satisfaciendo: quingētoꝝ talentorū conscriptionē produxit. In qua cautum fuerat: licere herodi constituto die transacto pecuniisq; nō redditis totā arabiam inuadere. Introductam uero per prouinciam militiam: non expeditionē dicebat: sed multitudinē suas pecunias uolentem exigere nec constituto die: sed multo post introductam. De qua re cū sapius quidē Saturninum & uolūnium procuratores Syriæ interpellasset: deinde corā illis in Berytho cum Sylleus p̄ tuam fortunam iurasset: intra tricesimum diem pecunias se p̄bere: necnon & eos q̄ a regno Herodis transfugissent: nihil horum eo faciente: rursus ad procuratores herodes puenit. Cui cū præcepissent pignora sumere: statim prouinciam cum suis ingressus q̄ isti bellum dicit ad inuidiam procuratorū tuorū qui hoc fieri denunciauerunt secundū conscriptionum statuta. Iste uero inquit non tantū deos: sed & tuum numen piurans decepit. Restat mihi tam de captiuis disserere. Latrones Traconē habitantes: quadraginta primū: deinde multi tormēta factorū timentes: refugium sibi fecerunt arabiam: quos Sylleus cum suscepisset: contra omnes hoīes uastabat terram: quam eis habitandam: & lucra latrocinii cum eis p̄tebatur. Spondit autē per eadem sacramēta & eos reddere: die quo promiserat se debitum solutū. Quid ergo? Potestne monstrare in præsentī quēq; alium ex arabum prouincia quā hos abstractos quos refero: nec cunctos ut ait: sed qui nequaquā latere potuerunt. Ita ergo. calūnia de captiuitate declarata: maximum Cæsar intellige mendacium: & falsitatem ad tuam excitandam iram ab isto consistam. Nam cū ingressus arabia noster exercitus fuisset: & unus uel alter de sociis Herodis concidissent: coactus resistere: Nacebū ducē eorum cum uiginti quinque prostrauit. Quorū uno quoq; centum iste referens: duo milia quingentos perisse dixit. Hac oratione Cæsar permotus: & an Sylleum cōuersus: furore plenus: interroga uit quanti arabum perissent: qui conturbatus: errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur: litterarūq; imperatorum & ciuitatum quæ atrocina criminabantur. Mutatus ergo Cæsar Sylleū quidem mortis sententia dānauit: Herodi uero reconciliat: satisfaciens: q̄ ex falsa criminatione atrociter ei scripsisset. Nam ita Sylleo respondisse phibeū. Quis est iste: qui me impulit mendosa suggestionem uig; mihi amicum offendere. Sylleus quidem pecunias creditoribus redditurus & post puniendus destinatur. Cæsar autem adhuc irascebatur Arethæ quia principatum non suis præceptis: sed propria p̄sumptione cœpisset. Cogitabat ergo & Arabiā Herodi tradere sed impedierunt litteræ quas rex miserat per Olympiū & Volūnium. Qui cū Cæsarem audissent placatum: statim præcepto herodis litteras uel probationes quas de filiis miserat porrexerunt. Quas cum Cæsar legisset principatū alium addere seni & male sentiēdi de filiis non aestimauit. Videns ergo legatos Arethæ: & impropere q̄ temerare nisus esset non ab se regnum accipere: dona suscepit: & principatum ei firmauit.

Qualiter Cæsare præte p̄bete: cōcilio i Berytho habito accusauit filios herodes. CAP. XIX.

h Erodi uero scripsit: q̄ placatus ei fuisset & de filiis eius contristaret: præcipiens ut siquid acerbū cōtra eū præsumpsissent: p̄sequeretur tanq̄ in patris præuaricatores: nam hmoi præte ei dedit: si uero fugā tantum mō cogitassent: ut impropere mitigaret eos. ne aliquid crudele peragerēt. Admonuit uero: ut cōcilio i Berytho cōgregato: quo multi

Romani habitant: & simul Imperatoribus Syriae & Archelao Rege Cappadociae: quantoque alios existimaret amicitias eius uel honoribus clarissimos: eorum sententiis quod oporteret impleretur. Herodes autem cum litterae uenissent: laetus pro reconciliacione: & quod sibi potestas super filios fuisset concessa: statim accersit cunctos a Caesare constitutos ad concilium: praeter Archelaum: quem propter offensam noluit interesse: nequid uoluntati suae impediret. Cunque in Berytho imperatores & alii conuenissent: filios non permisit ad concilium accedere: sed in uilla quadam Sydoniorum Palestum nomine iuxta ciuitatem reliquit: ut uocari ad concilium praesentarentur. Solus autem ingressus. cl. uiris confidentibus: accusabat filios: & causa quidem non erat acerba: quantum ad ueritatis: indicia: multum uero dissimilis patris filios criminantis. Nam uiolenter perorabat: & approbatione causa turbabatur: & maximi furoris uel ferocitatis signa monstrabat. Defendebat etiam tanquam uera: quae in odio filiorum dicta fuerant: & quae ipse contra filios scripserat legebat in quibus insidiarum nulla conscriptio fuit: tantum uero quod fugere cogitassent: & derogationes quaedam: & obprobria propter odium quod in eos habebat. Quae cum legisset: clamauit iurando: quod melius uita priuaretur: quam talia uellet audire. Deinde cum dixisset: quod & natura & Caesare concedente potestatem haberet: addidit & patriam legem sibi praecipere: si quando parentes filios accusarent: & super capita eorum manus suas imponerent: necesse populos circumstantes eos lapidare: & huiusmodi morte perimere: quam legem ipsam paratam in patria quidem uel in regno facere uoluisset: sed expectare illorum iudicia: cognitores autem iuenisse eos in manifestis filiis: & non paruis criminibus: ut tempus habentes dignum: nullatenus deberent negligere: ne aliis talia prouenirent. Cum haec rex itaque dixisset: nec adolescentes ad satisfactionem transissent: uidentes iudices quod modestiam uel reconciliationem minime assumeret rex: potestatem ei confirmauerunt. Et primus quidem Saturninus: uir consularis: & in dignitatibus clarissimus mitem sententiam protulit dicens. Damno filios Herodis interfici uero non iustum arbitror: quia & ipse filios habeo: & regem puto sic uelle: quamuis infelices filios se habere consentiat. Post quae Saturnini filii tres qui eius erant Legati: sententiam eandem cum patre protulerunt. Volumnius autem contra morte puniendos filios Herodis respondit: ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixissent: ut nihil ambiguu esset quo minus intelligeretur morte damnatos adolescentes: statim Herodes ad Tyrum puenit: ducens miseros adolescentes. Cunque Nicolaus ad eum roma delatus esset: & prius ipse sententias in berytho de filiis pronuntiatas audisset: Herodes consuluit quid amici eius de hoc Romae deliberassent. Ille ait. Quod & mihi uidetur: scilicet impia esse quae illi de te senserant: oportere uero ligatos & custoditos cohercere: & si quid tibi aliud uisum fuerit. Prouide tamen: ne plus iracundia quam modestia usus esse uidearis. Nam minime dimitti solutos puto: ne talia committant: quae nullatenus possent corrigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem Romae deliberauerunt. Herodes autem cum tacuisset mestitia tentus: post iussit Nicolaum secum nauigare. Moxque ut ad Caesarem delatus est: rumor a populo de filiis eius euolabat: cunctis sustinentibus ubi causa eueniret. Dum sic periclitarentur & doloribus eorum condolentur dicere aliquid palam: aut dicentem audire sine periculo non erat. Unde misericordiam cum dolore conclusam sine uoce comprimebant. Unus autem miles nomine Tyro: cum filio suo Equeno amico Alexandri: cuncta quae alii timore tacita dolebant cum libertate loquebatur: & sepius clamabat inter multitudinem dicens: quod perisset ueritas: quod iustitia ab hominibus recessisset. Vigent inquit mendacia uel malignitas: tantam nebulamque humanis negotiis intulerunt: ut maxime calamitates uel miseria pro nihilo iudicentur. Cum talia saepius exclamasset: licet non sine discrimine: ueritas tamen omnes mouebat. Quapropter singuli timentes se occultabant: sed haec illum dicentem libenter audiebant. Qui cum regem petisset: ut solus soli quae uellet edicerent: concessamque ei non fuisset: non possum inquit rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam necessariam quidem tibi & commodam: siquid utile uelis ab ea suscipere: mea uero tutelae contrariam. Deinde subsecutus ait. Quo tua mens sagacissima recessit: aut cur superabundans sapientia sensu multatur: quo plures uel maximos acquisisti triumphos. Quid est: quod cognati uel amici remorantur petiti onibus tuam flectere pietatem: quos tibi minime iudico esse cognatos uel amicos ei despexerint tale scelus: in tuo beatissimo fieri principatu. Tu uero non prauides quid eueniat si duos adolescentes ab uxore tibi regia creatos: & in omni summitate uirtutis praecellentes occidis: teque solum in senectute relinquis: cum uno filio male uitam tuam disponente: & cum cognatis quos totiens iam morte damnaisti. Nonne cogitas: quod multitudo tacens crudelitatem tuam conspiciat & odit: exercitus quoque cunctus & primatus & eius misericordiam quidem de infelicibus: odium uero in te haec faciente concupiuit. Cum haec rex in initio non libenter audisset: & comouisset eum uerba Tyronis: per quae manifeste familiarium perfidiam exprobrauerat: paulatim immensa & militari fiducia usus Tyro occidit: & turbatione compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quam admoneri se putasset: & quia milites eum abhorrent: & primatus eorum indignarentur: praecipit notatos cunctos cum Tyro ligatos in custodia detineri. Cum hoc factum fuisset: & Tryphon quidam tonsor regis inuenta occasione regem adisset: ait. Suasit mihi Tyro saepius dicens: ut regem occidens: guttur eius incidere: nam iter primos apud Alexandrum poteris esse: magnasque donationes ab eo accipere. Quae cum dixisset: eum rex comprehendi

præcepit: & tormentis Tyronem: & eius filium: atq; tonsorē subdi: cūq; Tyro ita cōsisteret: uidēs filius patrem suum crudeliter laceratum: nec habentem spem salutis: futurumq; sibi iudicium ex tormentis paratum intelligens: se inquit ueritatem nunciare: si uerbo confirmaret tormenta patris & sua remittere. Cūq; rex fidem dedisset: dixit sibi constituisse Tyronem manu sua regem adire & occidere si copia daretur: ut solum eum inueniret: multaq; pati quatenus Alexandro præstaret. Quæ cum ille dixisset: patrem a necessitate soluit. Incertum autem est: utrum hæc ueritate a necessitate retulerit: ut aliquod perfugium in præsentibus malis inueniret.

Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in Alexandrio..

CAP. XX.

h Erodes autem licet deliberasset iam dudum filios interimere: tunc tamē festinauit crudelitati suæ finem imponere: & in contione producens: trecentos priores militum reos factos cum Tyrone filioq; eius: & accusatore tonsore: criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit. Alexander autem & Aristobulus in Cæsaream tracti patre præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero noctu in Alexandrio ponuntur quo matris eorū pater: pluresq; cognati: uel proauī positi esse uidebantur.

Incipit Liber. xvii. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Antipater odio habitus est ab oī gēte ppter interfecionē fratrum suorū. CAP. I.

Antipatro autem postquam fratrum extitit accusator: & in primis facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulsor: haud sane pro uoto spes uitæ sequentis aperitur. Nam quamuis amittendi regni metu fuerat liberatus: q; iam uide licet illud cum fratribus se communicaturum fore non cernere: operosius tamen & ambiguum regnum sibi fieri magis magisque sentiebat. Siquidem odium uniuersæ gentis: aduersus illum erat exortum. Fuit uero illi etiam hoc ualde contrarium: quod totam contristabat militiam: dum aduersam ab ea gereret protinus uoluntatem: in qua proculdubio omnia regni munimenta consistunt: & maxime quotiens gentem aut populum uniuersum nouarum rerum cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interitus. Verumtamen cum patre pariter participatur regnandi negotium: non aliter quam si rex etiam ipse consisteret: amplioraque ei negotia credebantur: & quod unde perire debuisset: firmitatem magis fauoris inuenerat: quod quam si pro Herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset & non inimicitia qua circa illos & circa patrem ipsum detinebatur. Talibus enim eum maliloquiis induxerat. Quæ omnia machinationes erant etiam constituentes qua aduersus Herodem tenderet: ut Antipater accusatores non haberet de his quæ patrare cogitabat: Herodes autem omni refugio nudaretur: non habens qui sibi auxiliaretur: cum Antipater hostis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrum insidias perperabat. Pulsabat autem amplius ut ab incepto non desisteret: quod cernebat moriente quidem Herode certe sibi principatum esse uenturum: prolixius autem uiuente: multa sibi surrepta pericula: si eius factio proderetur cuius extabat ipse compositor: & quæ si palam fieret hostem illi patrem compelebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrem erant lucris pulsabat in gentibus ut aduersus eum hominum odia concitarent: & maxime illos quos Romæ possidebat amicos missionibus magnorum numerum sibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem Saturninum qui tunc curam Syriæ gerebat inducere magna spe incitabatur: sed etiam Saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam: suo modo utens: ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus & ad odium dissimulandum ualde credibilis: & ad celandum semetipsum satis astutissimus. Non tamen decipe ualebat suam nutricem quæ illum iam ante abunde cognouerat: & ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata: ob morum eius improbitantem: quamuis eius filiam haberet uxorem prouidentia matris Antipatri: & eius ipsius instantia illam suscipiens: quæ primo fuerat Aristobuli sociata connubio. Nam alteram Calleas filius uiri eius habebat uxorem sed nullum hoc ei tutamen erat: quo minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quicquam obstiterat: quominus odibilis haberetur. Interea Salome festinantes Sylleo Arabi coniungi corporali libidine concitatum: Herodes compellit cum alexa inire connubium cooperante quoque illi Liuia: & persuadente Salome: ne illius renueret nuptias: ne inimicitia inter eos maturus orirentur. Iurabat quippe Herodes: nunquam se circa Salome beniuolum fore: nisi coniugium Alexæ susciperet: & obediret Liuiæ utpote Cæsaris coniungi: ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis Herodes ad suum destinat patrem: quæ fuerat Alexandro iugata: dotem etiam restituens: ut nullum inter eos certamen oriretur.